

מראי מקומות- בבא מציעא ק"ז

שלך, לפי שזהו מנהג המצרנים, והמנהג עוקר ההלכה.

(ג) **מאי חזית דפלגת הכי פלוג הכי- מגן גבורים** העיר דלכאו' מהו הה"א לפלוג מזרח ומערב, הרי הכל הולך אחר היניקה, וא"כ ודאי צריכין לחלוק. ות"י דה"א דמה שהענפים נוטין יותר לשדה שלו, ה"א דזה הוי ראי' שמהרשים שלו הם, קמ"ל דלא אמרי' כן, ואמרי' מאי חזית, וכו'.

(ד) **לא תזבין ארעא דסמיכא למתא- פרש"י** שעין בני אדם שולטת בה תמיד. וכו' החזון איש (חומ"מ, ליקוטים סי' כ"א, לדף י"ד, עמ' רנה), "בשעה שבני אדם מתפעלים על מציאות מוצלחה, מעמידים את מציאות זו בסכנה, ומ"מ הכל בידי שמים וכל שלא נגזר עלי' בדין שמים לאבדן הדבר ניצל, אבל כשנגזר הדבר לאבד, מתגלגל הדבר לפעמים ע"י שימת עין תמהון על הדבר, וע"י זה הוא כלה, וכדאמר ב"מ ק"ז ב' דרב סליק לבי קברי כו' תשעה ותשעין בעין רעה, והיינו כשנגזר עליהן מיתה ביוה"כ, הזדמן לפניהן עין רעה שגלגלה מיתתן, וכו'" (וכן משמע בתוס' בעמוד ב' כדברי החזון"א, דכ' דבני יוסף מתו בדרך ארץ יותר מאחרים וכו' [ולכאו' ק', דא"כ מהו הנפק"מ אם יש עין הרע או לא באותו מקום, הרי בלא"ה לא יהי' נאבד שלא בזמנו. ולכאו' י"ל דהו"ל כמו כל מקום שאדם נותן עצמו או נכסיו במקום סכנה, דאז צריך זכויות טפי להצילם, וע"ע]. וע' באגרות משה (אה"ע ג', סי' כ"ו), דכ' "בענין עין הרע ודאי יש לחוש, אבל אין להקפיד הרבה כי בדברים כאלו הכלל מאן דלא קפיד לא קפדינן בהדי' כהא דמצינו בזוגות בפסחים דף ק"י, וכו'".

(ה) **אסור לו לאדם שיעמוד על שדה חברו בשעה שעומדת בקומותיה- פרש"י**, שלא יפסידנה בעין הרע. וע' במגדל עוז (שכנים ב', ט"ז) שהביא מה שכ' הרמב"ם לחכמי לונל, דדין זה אינו דומה להיזק ראי' שהוא מעיקר הדין, אלא אינו אלא מדת חסידות. וע' בקהלות יעקב (ב"ק מ"ה, א') שהביא דא' הי' רוצה להביא ראי' מהא דנקט הגמ' לשון "אסור" שאינו חייב בהזיקו, דאל"כ הו"ל

(א) **אמר אביי, טעמא דרשב"ג כדמר, דאמר מר, האי מאן דניחא לי' וכו'- ויש לעי', במה חולק הת"ק על רשב"ג בזה. וע' כוס הישועות**, דכ' דודאי אין לומר דפליגי במציאות אם אי' לרבה או לא, אלא הביאור הוא דודאי אם הי' ידוע דהבעלים זרעו חטים משנה שעברה, או אם התנה המחכיר שיזרע דוקא חטים, אז ודאי אין לו רשות לזרוע שעורים. אבל הב"ע, דהחוכר אמר דדעתו לזרוע חטים, וא"כ י"ל דס"ל לרבנן דכיון דהמחכיר לא אמר לו כלום, שיזהר באמת שלא לזרוע שעורים, א"כ יכול החוכר לסמוך דמסתמא לא קפדי בכך, דאל"כ הו"ל להתנות בפירושו. ורשב"ג סבר, דאפ"ה לא יזרענה שעורים, דמה דלא אמר לו ליזהר שלא יזרענה שעורים, י"ל דהיינו משום דהחוכר עצמו אמר דדעתו לזרוע חטים, וכיון דשארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב, מסתמא דעתו באמת לזרוע חטים, ולכן מה צריך אני לומר לו כלום (ועפ"ז ביאר הא דהגמ' הביא לעיל הפסוק דשארית ישראל וכו' בדעת רשב"ג, והמקשן לא הבין כוונת ר' חסדא, ובאמת כוונת ר' חסדא הי' כאביי, ובא אביי ופי' דבריו).

(ב) **הני דילי דילך ודילך דילי... דאיתמר, וכו'-** הק' הדרישה (חומ"מ קנ"ה, מ"ב), מה שייך להביא דאתמר לראי' לדינו, הרי במימרא זו נח' רב ושמואל, ולא אתמר הלכתא כמי, וא"כ מה ראי' הוא לו. ועוד הק', מה זה דאמר דילי דילך ודילך דילי, הרי ממ"נ, אם מדינא צריך להחזיר הפירות שנוטים עכשיו לחצרו, א"כ מה זה דאמר דילי דילך, הרי צריכים לחזור ולחלוק הפירות כי דינא, ולא משמע דעשו כן. ואם מן הדין הפירות שנוטים לחצרו שלו הם, א"כ אי"ז "דילי דילך". וביאר דבעצם מעיקר הדין קיי"ל כשמואל, אלא דמנהג העולם הוא דלא כן, אלא דנוהגים כרב. ולכן כך אמר לו, דילי דילך, דהיינו מה שהוא מעיקר הדין שלי, דאתמר, דהיינו דס"ל לשמואל דיחלוקו, ובדיני ממונות קיי"ל כשמואל, אבל למעשה הם

בהערות הגרי"ש בסוטה שם, דתי' דהביא מהחיד"א ליישב ע"פ מה דאי' בתרומת הדשן דמוטב לקדש הלכנה במוצאי שבת אפי' ע"י זה יהי' מעביר הזמן, משום דאז יהי' יכול לקיים המצוה בהידורה, וא"כ ה"ה כאן. ועוד תי' דאולי לא שייך כאן אין מעבירין על המצוות כלל, דלא שייך אלא היכא דכבר הגיע זמן שהציבור מתפללים בביהכ"נ, אבל אם הציבור עדיין לא התפללו, א"כ עדיין אין המצוה מוכנת, ובזה לא שייך אין מעבירין על המצוות. וע"ע בהר צבי (או"ח א', נ"ג) שכ' דלא אמרי' אין מעבירין על המצוות אא"כ המצוה משמע מוכן לפניו לעשותה, אבל כאן, דעדיין אין המקום מוכשר לו ממש להתפלל שם, ומחוסר כניסה, הוא ג"כ אינו נכלל בדין אין מעבירין על המצוות. וע"ע בעבודת דוד בסוטה שם, דכ' לחקור בזה, אם יש לו ב' דרכים ללכת לאותה בית הכנסת, האם גם בזה אמרי' שיש לו מעלה ללכת על הדרך שהוא ארוך טפי, ונוטה לומר שאינו עושה כן, דאין לך בו אלא חידושו. וע"ע בספרי דבי רב (פ' ראה, פיסקא קט"ז), שהק' אטו רב לית לי' שכר פסיעות, הא באמת הוי משנה, לפום צערא אגרא. ותי' דרב ור' יוחנן לא נח', אלא רב מדבר במי שתורתו אומנתו, דאצלו הברכה הוא שיהי' הבית הכנסת קרוב לביתו, שלא יבטל תורה, אבל ר' יוחנן מיירי בסתם בני אדם, ואצלם יש מעלה שיהי' בית הכנסת רחוק, כדי שיהיו להם שכר פסיעות, ונמצא דאין כאן מח'.

(י) כל חלי אמר רב זו עין-פרש"י, דבר שכל החלאין תלויין בו, דהיינו עין רעה. והעיר התורת חיים, הרי לכאור' כל האמוראים ג"כ למדים מקרא זו, ר' חנינא דאמר צינה וריב"ח דאמר צואה, ומנין להם לומר כן, הרי לכאור' אין חלאים אלו דברים שכל החלאין תלויין בהן. ועוד העיר, דלכאור' פשטות הקרא משמע כל חלאים ממש, ומנא להו להוציא הקרא מפשטי'. ותי' דהי' קשיא להו מה דכתיב והסיר, דטפי הו"ל להקב"ה להבטיחם שלא יבואו החלאים מעיקרא. ולכן ביארו דמיירי הסוק בחלאים דבאים על האדם כפי טבע בריאת העולם, וא"א לשום אדם להמלט מהם, כגון עין ורוח וצינה וכו', ולזה הוצרך הכתוב להבטיח שיסיר ממנו

"חייב", אלא ע"כ דמזיק סגוליי אינו נקרא מזיק לענין חיוב ממון. והשיג עליו הקה"י, דלעולם י"ל דבעצם חייב תשלומין, אלא דכיון דאין שייך להוכיח דהי' ההיזק מחמת ראייתו, א"כ בפועל אין שייך לחייבו לשלם [ולכאור' פשוט דלפי הרמב"ם לא יהי' חיוב לשלם, דס"ל דאינה אלא מדת חסידות, ולכאור' היינו משום דס"ל דאין מוכח כלל שיהי' היזק יוצא מראייתו].

(ו) **מאי אמר רב בהני קראי ברוך אתה בעיר, וכו'- פי' המהרש"א**, דכיון דכתיב יצו ד' אתך את הברכה וכו', הרי הכל בכלל, וא"כ ע"כ ברכות אלו על דברים פרטיים נאמרו, אלא דאין מבואר בקראי על איזה דברים קאי. ולכן פי' דברוך אתה בעיר או קאי על בית הכנסת או בית הכסא, לפי שבתי כנסיות ובתי כסאות שלהם היו חוץ מעיר, ולכן הברכה שעכ"פ יהיו קרובים לעיר. והתורת חיים ביאר דהמעלה שיהי' בית הכנסת סמוך לביתו, כדי שיהי' יכול להיות מהעשרה ראשונים.

(ז) **שלא תמצא אשתך ספק נדה- פרש"י**, וכ"ש ודאי. אבל התוס' הרא"ש כ' דיש לו יותר צער כשאשתו ספק נדה מודאי, וגם אינו נזהר כ"כ. וכ"כ המהרש"ל, שיצרו תוקפו טפי כשהיא ספק, דאולי ימצא היתר להקל. והביא המהרש"א מרש"י בסנהדרין שכ' שיש לו צער טפי בספק, דחושב דפורש בחנם.

(ח) **שיהו צאצאי מעין כמותך- ע' בחכמת מנוח** שהעיר על סדר הדרשה, שמתחלה ברוך ממנו, שיהו נכסיך קרובים לעיר, ואז בגופו שיהא אשתו טהורה, ואז בצאצאיו, הי"ל מתחלה לברך גופו, ושוב צאצאיו, ורק אח"כ ממנו. וביאר דלכן דרש "כמותך", דהיינו שהי' רוצה לברך שיהי' הבנים כמותו בגוף ובממון, ולכן הי' צריך לומר ברכת הממון קודם ברכת הבנים [אבל עדיין ק"ק, דהי' יכול לומר הגוף קודם הממון, ואולי הי' רוצה לסמוך ברכת הגוף לברכת הבנים, וצ"ע].

(ט) **ור' יוחנן לטעמי דאמר שכר פסיעות יש-** הק' האחרונים, הא אין מעבירין על המצוות, וא"כ אין מעבירין ביהכ"נ א' ללכת לביהכ"נ שנית (ובאמת אי"ז ק' בסוגיין, די"ל דבאמת צריך ללכת לביהכ"נ הראשון, אבל בסוטה כ"ב מבואר דיש להעביר ביהכ"נ הראשון ללכת לא השנית, וא"כ בזה שפיר ק'). וע'

ולא יזיקו אותו כשיבואו עליו. וביאר דלכאו' הי' שייך לומר דאלו לאו בכלל חלאים נינהו, ולכן אין צריכים הבטחה בהסרתן, ולכן הביא הגמ' ראי' לכולם דכולם חלאים הם וקשין לאדם, וע"ש עוד מש"כ בזה [אולם לכאו' זהו דלא כדברי רש"י הנ"ל, דפי' דכל חלאים תלויין בהם].

(יא) **אי לאו זיקא עבדי להו סמא וחי**- לכאו' לפ"ז, בביתא דשישא דאמרי' דלית בה זיקא, וכדאי' בגיטין (ע:), א"כ שפיר שייך לעשות בהו סם וחי. אולם כ' השטמ"ק בשם התלמיד ר"פ דלגבי זה, עכ"פ איכא קצת זיקא אף בביתא דשישא.

(יב) **וברך את לחמך ואת מימך, זו פת במלח, וכו'**- ע' בט"ז (או"ח קנ"ה, א') שהביא מש"כ הב"ח בשם המרדכי, דאיננו נוהגין בפת שחרית בכלל, מפני ששמענו שפת שחרית לא באה אלא מתבואה רחוקה מישוב, ולא שמעה קול תרנגול, והרגילים בה צריכין לאוכלה תדיר בכל יום, ע"כ החכמים נמנעים ממנה. אבל כ' הט"ז ע"ז ד"מי שלא נותן לב לדבר זה, ומקיים הדברים כפשוטן, לא הפסיד כלום".

(יג) **מכריז ר' אמי, מלא כתפי נגדי בתרי עברי נהרא- פי' המאירי, "ושיעור זה צריך להם שכשהם מותחים החבלים להוליך הספינה, מותחין אותן בצדי הנהר סמוך לשפתו, כדי שלא יערבבנה שטף שבאמצע הנהר, ואם יהו אילנות לשם כשהם ממצרים עצמם במתיחת החבלים, כתפיהם פוגעים באילנות וניזוקין.**